

Māra Jēkabsons

Ukrainas Informācijas centrs Latvijas Akadēmiskajā bibliotēkā

Jau apritējuši 16 gadi kopš atjaunotas Latvijas un Ukrainas diplomātiskās attiecības (pirmie diplomātiskie sakari tika uzsākti neilgi pēc Ukrainas Tautas Republikas proklamēšanas 1917.gada 20.novembrī un Latvijas Republikas proklamēšanas 1918.gada 18.novembrī). Šajos gados noslēgti neskaitāmi sadarbības līgumi, kā arī nostiprināti ekonomiskie un kultūras sakari. Rīgas Ukrainu vidusskola ir unikāla ne tikai Latvijā, bet arī visā Baltijā. Mācības tajā norit divās valodās — latviešu un ukraiņu, galvenā prioritāte ir integrācija Latvijas vidē, vienlaikus saglabājot nacionālo identitāti, valodu, kultūru un tradīcijas. Šim nolūkam tiek izmantots mācību, audzināšanas un interešu izglītības bloks "Ukrainistika".²

Ukraina — Latvija

Ukraiņi ir trešā lielākā etniskā minoritāte Latvijā. Valstī dzīvo gandrīz 60 000 ukraiņu un darbojas 15 ukraiņu kultūras biedrības — pirmā no tām dibināta 1911. gadā, un tās galvenais mērķis bija apvienot Latvijā dzīvojošos ukraiņus, palīdzēt viņiem saglabāt nacionālo identitāti un kultūras mantojumu.³

LAB ēka Lielvārdes ielā 24, kur atrodas Ukrainas Informācijas centrs

Pateicoties vairākus gadus ilgajai Latvijas Akadēmiskās bibliotēkas (LAB) veiksmīgajai sadarbībai ar Ukrainas vēstniecību Latvijā, Latvijas vēstniecību Ukrainā un ukraiņu kultūras biedrībām, LAB tika izveidots Ukrainas Informācijas centrs.

Idejas rosinātājs bija literatūras izstāde "Ukraina — Latvija: pagātne — šodiena" 1996.gada 4.martā, kurā tika demonstrēti latviešu un ukraiņu saskares punkti vēsturē, zinātnē, literatūrā, mākslā. Izstāde ieinteresēja Latvijas un Ukrainas auditoriju, kā rezultātā tika organizētas vairākas līdzīgas izstādes Ukrainas lielākajās un nozīmīgākajās bibliotēkās: Vladimira Vernadskas Ukrainas Nacionālajā bibliotēkā Kijevā (*Національна бібліотека України імені В.І.Вернадського*, <http://www.nbuv.gov.ua/>), Iljas Mečņikova Odesas Nacionālās universitātes Zinātniskajā bibliotēkā (*Наукова бібліотека Одеського національного університету імені І.І.Мечникова*, <http://libonu.od.ua/>) un Vasīlija Karazina Harkovas Nacionālās universitātes Centrālajā zinātniskajā bibliotēkā (*Центральна наукова бібліотека Харківського національного університету імені В.Н.Каразіна*, <http://www.library.univer.kharkov.ua/>). Izstāžu populari-

Vasīlija Karazina Harkovas Nacionālās universitātes Centrālās zinātniskās bibliotēkas direktore Irina Žuravļova (no kreisās) un LAB direktore Venta Kocere 2008.gada 26.maijā paraksta sadarbības līgumu starp bibliotēkām

Ukrainas Informācijas centrs gaida ikvienu interesentu

tāte radīja jaunas idejas, kas stiprināja domu par Ukrainas Informācijas centra dibināšanu. LAB ir aktīva starpkultūru sakaru uzturētāja ar dažādām valstīm⁴, un Ukrainas Informācijas centrs ir tiešs šādu aktivitāšu rezultāts.

Ne santīma no valsts kases

Ukrainas Informācijas centra atklāšana notika 2004.gada 5.oktobrī. Tā veidošanā iesaistījās LAB direktore Venta Kocere un citi bibliotēkas darbinieki un interesenti. Četrdesmit kvadrātmetru lielā Ukrainas Informācijas centra telpa tika izremontēta ar Latvijas Republikas Īpašo uzdevumu ministrijas integrācijas lietās atbalstu, mēbeles sagādātas, pateicoties Latvijā dzīvojošā ukraiņu uzņēmēja, pazīstamā mecenāta Vladimira Lugovskoja atsaucībai.

Centra literatūras krājumā pašlaik ir vairāk nekā 1000 grāmatu un periodisko izdevumu dažādās zinātņu nozarēs, daiļliteratūra un uzziņu izdevumi, kas publicēti pēdējos trīs gados Ukrainā un saņemti kā dāvinājumi no Ukrainas ministrijām, lielākajām zinātniskajām bibliotēkām, kultūras iestādēm un izdevniecībām. Vērtīgu grāmatu un periodisko izdevumu kolekciju dāvājusi Ukrainas vēstniecība Latvijā.

Nenovērtējams guvums ir gandrīz simts jaunākās Ukrainā izdotās zinātniskās medicīnas grāmatas, ko dāvinājusi Ukrainas Nacionālā zinātniskā medicīnas bibliotēka (*Національна наукова медична бібліотека України*, <http://www.library.gov.ua/>).

Vairums izdevumu, kas tiek atsūtīti izstāžu veidošanai, paliek LAB īpašumā.

Par Ukrainu un ukraiņisko

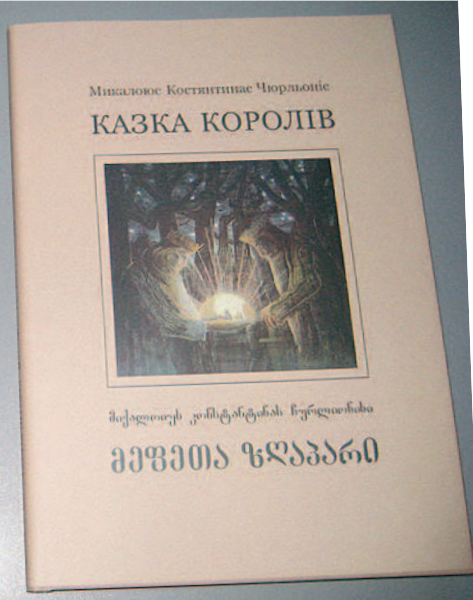
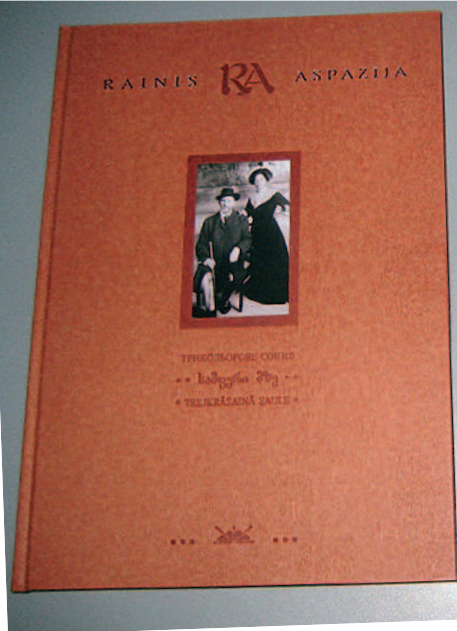
Ukrainas Informācijas centrs galvenokārt veic informācijas un izglītības funkcijas, palīdz Latvijā dzīvojošiem ukraiņiem saglabāt nacionālo un kultūras identitāti, veicina ukraiņu integrāciju Latvijas sabiedrībā un Latvijas un Ukrainas attiecību attīstību.

Galvenie darba virzieni:

- informēt sabiedrību par jaunākajiem sasniegumiem Ukrainas zinātnē, kultūrā, literatūrā, kā arī citām mūsdienu norisēm;

- organizēt seminārus, konferences un izstādes;
- sekmēt kontaktu dibināšanu un uzturēšanu ar Ukrainas valsts un sabiedriskajām organizācijām, kā arī Latvijas ukraiņu sabiedrību.

LAB un Ukrainas Informācijas centrs uztur un aktīvi attīsta sakarus ar Ukrainas augstākajām mācību un zinātniskajām institūcijām, kā arī kultūras organizācijām. LAB noslēgusi sadarbības līgumus ar Vladimira Vernadskas Ukrainas Nacionālo bibliotēku, Ukrainas Nacionālo zinātnisko medicīnas bibliotēku, Vasīlija Karazina Harkovas Nacionālās universitātes Centrālo zinātnisko bibliotēku, Ivana Franko Ļvovas Nacionālās universitātes Zinātnisko bibliotēku (*Наукова бібліотека Львівського національного університету імені Івана Франка*, <http://www.franko.lviv.ua/library/>), Ukrainas Parlamenta Nacionālo bibliotēku (*Національна парламентська бібліотека України*, <http://www.nplu.kiev.ua/>), Ukrainas Nacionālās Zinātņu akadēmijas Vasīlija Stefanika Ļvovas Zinātnisko bibliotēku (*Львівська наукова бібліотека імені В.Стефаніка*, <http://www.lsl.lviv.ua/>), Vladimira Koroļenko Harkovas Valsts Zinātnisko bibliotēku (*Харківська державна наукова бібліотека імені В.Г.Короленка*, <http://korolenko.kharkov.com/>), Nacionālās universitātes "Ļvovas politehnika" Zinātniski tehnisko bibliotēku (*Науково-технічна бібліотека Національного університету "Львівська політехніка"*, <http://library.lp.edu.ua/>) u.c.⁵ Līgumi veicina profesionālo sakaru attīstību, sekmē sadarbību zinātnē un kultūrā, kā arī nodrošina informācijas izplatīšanu. Latvijas un Ukrainas kultūras un zinātnes sakaros īpašu vietu ieņem Harkovas pilsēta un Vasīlija Karazina Harkovas Nacionālā universitāte, kurā savulaik darbojušies latviešu zinātnieki Jānis Endzelīns (1873–1961) un Roberts Krimbergs (1874–1941).

R.Čilačavas tulkojumi: "Trejkrāsainā saule" par Raini un Aspaziju latviešu, ukraiņu un gruzīnu valodā un mākslas albums par izcilo lietuviešu mākslinieku un komponistu Mikolaju Konstantīnu Čurļoni (Mikalojus Konstantinas Čurlionis, 1875–1911) ukraiņu, gruzīnu, krievu un lietuviešu valodās

Lielu sadarbību LAB izvērsusi ar Latvijas ukraiņu kultūras biedrībām. Ukrainas tautas kultūras centrs "Ivana Gončara muzejs" uzdāvējis vairākus vērtīgus izdevniecības "Оранта" mākslas albumus. Savukārt Ukrainas Informācijas centrs palīdz šo kultūras biedrību darbā, sniedzot informatīvu, organizatorisku u.c. veida atbalstu, sekmējot ukraiņu kopienas integrāciju Latvijā.

Centra krājumā daudz Ukrainas klasiķu, piemēram, Tarasa Ševčenko (*Тарас Шевченко*, 1814–1861) un Ivana Franko (*Іван Франко*, 1856–1916) izdevumu, kā arī jauno dzejnieku un rakstnieku publikāciju. Centrā rodama literatūra par ukraiņu kultūru, vēsturi, valodniecību, literatūrzinātņi, ģeogrāfiju, novadpētniecību, kā arī daiļliteratūra un uzziņu literatūra. Vērtīgie dāvinājumi eksaktajās zinātnēs un nozaru literatūra glabājas LAB kopkrājumā.

Ukrainas Informācijas centra krājums uzskatāms par Latvijai unikālu, kas līdzās nozīmīgajam Rīgas Ukraiņu vidusskolas bibliotēkas krājumam⁶ ir nopietns atbalsta punkts Ukrainas kultūras un valodas cienītājiem. Atzīmējams izdevums "Ukraiņi Latvijā"⁷, kas ir ilga, pētnieciska darba rezultāts.

Centra izdevumi ir brīvi pieejami. Tos aktīvi izmanto ukraiņu kultūras biedrību dalībnieki, kas centra telpā organizē seminārus un veido literatūras izstādes.

leguldījums ilgtermiņā

Latvijas un Ukrainas kultūras sakaru veicināšanā lieli nopelni ir Ukrainas ārkārtējam un pilnvarotajam vēstniekam Latvijā, dzejniekam, tulkotājam, publicistam, vairāk nekā 90 grāmatu autoram Raulam Čilačavam (*Рауль Чілачава*, 1948)⁸ — vēstnieks gruzīnu un ukraiņu valodā tulkojis Raini (1865–1929), As-

Vislabāk citas tautas var iepazīt, baudot to mākslu un dzeju: O.Vācieša un A.Čaka bilingvālie izdevumi

paziju (1865–1943), Aleksandru Čaku (1901–1950) un Ojāru Vācieti (1933–1983). Unikāls ir R.Čilačavas veidotais Raiņa un Aspazijas kopkrājums "Trejkrāsainā saule"⁹ — izdevumā apkopoti latviešu dienasgrāmatu ieraksti, dzeja un aforismi ne tikai latviešu un ukraiņu, bet arī gruzīnu valodā. R.Čilačavas sastādītie bilingvālie dzejas krājumi — A.Čaka "Pēdējais tramvajs"¹⁰ un O.Vācieša "Baltās mūžības soļi"¹¹ — izpelnījušies ne tikai ukraiņu, bet arī latviešu uzmanību un uzskatāmi par bibliogrāfisku retumu.

Lai veicinātu ukraiņu integrāciju latviešu sabiedrībā, LAB izdeva Imanta Ziedoņa (1933) "Epifānijas"¹², ko ukraiņu valodā meistarīgi tulkojusi Valentīna Silava. Izdevumu papildina Jāņa Gleizda (1924) fotogrāfijas, un tas ir Latvijas Grāmatizdevēju asociācijas rīkotā grāmatu mākslas konkursa "Zelta ābele 2005" laureāts.

Vērtīga ir arī ukraiņu dzejnieka un atdzejotāja Jurijs Zavhorodnija (*Юрій Завгородній*) tulkotā un sastādītā latviešu dzejas antoloģija ukraiņu valodā "No Latvijas krasta"¹³, kas ir spilgts apliecinājums tautu draudzībai un savstarpējai ieinteresētībai.

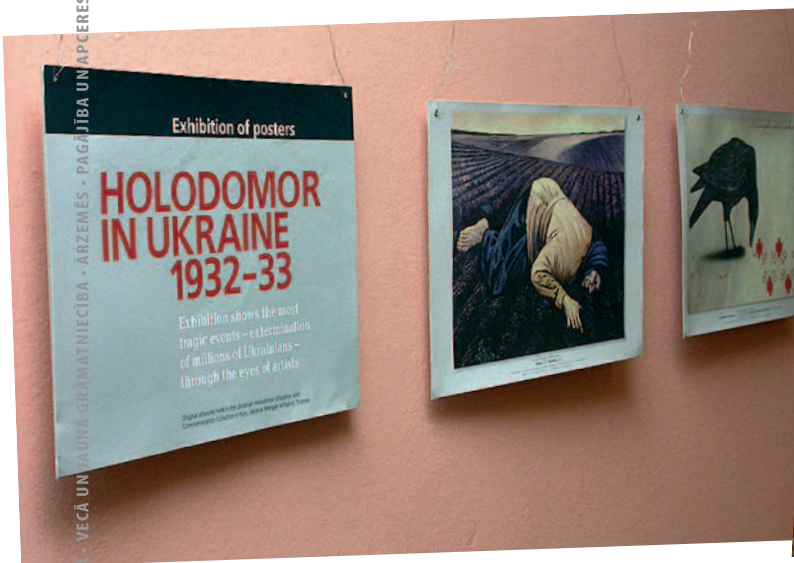
Ukrainas vēstnieks Latvijā Rauls Čilačava ir aktīvs kultūras nozares atbalstītājs

Ukrainas Informācijas centra vadītāja Sarmīte Dzilna

Folkloras ansamblis "Božiči" T.Ševčenko mākslas darbu izstādes atklāšana

Izstāde par "Golodomoru" — nopietns vēsturisko notikumu atgādinājums

Pasākumu mozaika

Abpusēju interesi apliecina arī dažādi pasākumi un izstādes. Gandrīz katru mēnesi notiek kāds interesants, ar Ukrainas zinātni, vēsturi, literatūru un mākslu saistīts pasākums vai izstāde, ko organizē ne tikai Latvijā, bet arī Ukrainā: J.Gleizda fotoizstāde Ļvovā¹⁴, Johana Kristofa Broces (*Johann Christoph Brotze, 1742–1823*) zīmējumu un aprakstu kolekcijas izstāde Kijevā¹⁵, I.Franko un T.Ševčenko darbu izstādes LAB¹⁶, apaļā galda diskusija ar Ukrainas laikraksta "Голос України" žurnālistiem¹⁷ izpelnījušies neviltotu atsaucību gan ukraiņu, gan latviešu sabiedrībā.

Kopīgā sāpe

2007.gada 22.maijā Latvijas Republikas Saeimā tika atklāta plakātu, arhīvu dokumentu un fotogrāfiju izstāde, kas veltīta *Golodomoram* (*Голодомор* — no ukraiņu valodas 'badā mērdēšana') — bada nāves upuru piemiņai Ukrainā 1932.–1933.gadā. Pirms tam, 20.aprīlī, šī izstāde tika atklāta LAB, lai stāstītu par Ukrainas nacionālo traģēdiju — Staļina režīma izprovocēto badu. *Golodomors* bija apzināta padomju valdības akcija, kuras mērķis — iznīcināt Ukrainas zemniecību kā šķiru. Totalitārā režīma veiktās pārtikas produktu konfiskācijas rezultātā Ukraina zaudēja apmēram septiņus miljonus iedzīvotāju. Izstāde izsauca nedalītu sabiedrības interesi. Saeimas deputāts Dzintars Rasnačs ierosināja to izvietot arī Saeimā — vispārējai informācijai un politisku lēmumu pieņemšanas veicināšanai. Nopietnu debašu rezultātā 2008.gada 13.martā Saeima pieņēma deklarāciju "Par 1932. un 1933.gadā PSRS veiktajām represijām pret Ukrainas tautu", kurā paziņoja, ka "atzīst *Golodomoru* par staļiniskā režīma apzināti īstenotu genocīdu pret Ukrainas tautu". Līdz ar to Latvija pievienojās tām 15 pasaules valstīm (Igaunija, Lietuva, ASV, Kanāda, Austrālija, Gruzija, Polija u.c.), kuras jau nosodījušas ukraiņu tautas mērdēšanu badā.¹⁸ Kopš 2008.gada aprīļa par šiem skaudrajiem 20.gadsimta 30.gadu notikumiem stāsta arī Edvīna Šņores dokumentālā filma "Padomju stāsts" ("The Soviet Story").

Uzziņām: Ukrainas Informācijas centrs atrodas Latvijas Akadēmiskajā bibliotēkā, Lielvārdes ielā 24, Rīgā. Vadītāja: Sarmīte Dzilna, darbalaiks: 10.00–18.00, tālrunis: 67106284, 29330798, e-pasts: sdzilna@lib.acadlib.lv.

(Māras Jēkabsones, Sarmītes Dzilnas un Andra Melbārža foto)

¹ **Dzilna, Sarmīte, Romislovs, Lauris.** Kad Dņepra un Daugava satiekas. *Izglītība un Kultūra*, Nr.47, 2007, 13.dec., 6.lpp. ISSN 1407-4030.

² Turpat; Skolas vēsture. *Rīgas Ukraiņu vidusskola* [tiešsaiste]. [Skatīts 2008.g. 20.jūl.]. Pieejams: http://www.ukrschool.lv/lat/lat_vesture.html.

³ **Dzilna, S.** Vklad Ukrainского Информационного центра Латвийской Академической библиотеки в формирование культурных и литературных связей украинского и латышского обществ. **No:** *Україна — Латвія : історія, культура, економіка =*

Україна — Латвія : історія, культура, економіка. Київ : Геопрінт, 2007. С.65.–68. ISBN 978-966-7863-69-2.

⁴ **Дзилна, Сармите.** Основные направления деятельности Украинского Информационного центра. **No:** *3.Starptautiskā konference "Baltijas valstu ukraiņu kultūras mantojums sabiedrības integrācijas kontekstā" : referātu krāj.* = 3-я Міжнародна конференція "Культурна спадщина українців Балтії у контексті громадської інтеграції" : збірка доповідей = 3-я Международная конференция "Культурное наследие украинцев стран Балтии в контексте общественной интеграции" : сб. докл. [Rīga] : RSEBAA, 2006. С.57.–65. ISBN 9984-39-123-Х.

⁵ **Коцере, Вента.** Роль Латвийской Академической библиотеки в развитии межкультурного диалога. **No:** *3.Starptautiskā konference "Baltijas valstu ukraiņu kultūras mantojums sabiedrības integrācijas kontekstā" : referātu krāj.* = 3-я Міжнародна конференція "Культурна спадщина українців Балтії у контексті громадської інтеграції" : збірка доповідей = 3-я Международная конференция "Культурное наследие украинцев стран Балтии в контексте общественной интеграции" : сб. докл. [Rīga] : RSEBAA, 2006. С.86.–90. ISBN 9984-39-123-Х.

⁶ Par šīm un citām nozīmīgākajām Ukrainas bibliotēkām lasāms grāmatā *Бібліотеки України загальнодержавного значення : історія і сучасність : збірник статей.* Київ : Національна бібліотека України імені В.І.Вернадського, 2007. 250, [2] с. ISBN 978-966-02-4491-7. Izdevums pieejams Latvijas Nacionālās bibliotēkas Bibliotēkzinātnes un informācijas zinātnes literatūras lasītavā (Z lasitava) ar šifru Z 02(09).

⁷ **Кочере, Вента.** V.Karazina Harkovas Nacionālās universitātes un Latvijas sakaru apliecinājums Latvijas Akadēmiskās bibliotēkas krājumos. *Latvijas Zinātņu Akadēmijas Vēstis. A daļa. Sociālās un humanitārās zinātnes*, Nr.6, 2006, 54.–57.lpp. ISSN 1407-0081.

⁸ **Hermanis, Voldemārs.** Bez slāviskās mentalitātes stereotipa. *Forums*, Nr.44, 2004, 12.–26.nov., 1., 7.lpp.

⁹ *Українці Латвії (люди згадують, документи свідчать).* Ред. кол.: Едуард Давиденко, Владіслав Павленко, Володимир Строй. Рига, 2006. 260 lpp. ISBN 9984-39-006-3.

¹⁰ Interviju ar R.Čilačavu lasiet: **Čilačava, Rauls.** Divas pasaules. Kā divi spārni. Pierakst. Vija Beinerte. *Latvijas Avīze*, Nr.133, 2008, 16.maijs, 8.–[13.]lpp. ISSN 1691-1229. (Mājas viesis, ISSN 1691-0931).

¹¹ **Rainis, Aspazija.** *Trejkārsainā saule.* Izd. idejas, koncepcijas un priekšv. aut., tulk. ukraiņu un gruzīnu val. Rauls Čilačava ; izd. sponsors Vasilij Melņiks. Rīga : Hekate, 2007. 203, [3] lpp. : il. ISBN 9984-9879-2-7.

¹² **Čaks, Aleksandrs.** *Pēdējais tramvajs : dzeja un proza.* Raula Čilačavas izd. ideja un koncepcija, sast., priekšv. un atdz. ukraiņu un gruzīnu val ; red. Iļa Čilačava. [Rīga] : Zelta rudens, 2008. 124 lpp. ISBN 9984922757-1.

¹³ **Vācietis, Ojārs.** *Baltās mūžības soļi : dzeja un pārdomas par dzeju.* Raula Čilačavas izd. ideja un koncepcija, sast., priekšv. un atdz. ukraiņu un gruzīnu val ; red. Iļa Čilačava. [Rīga] : Zelta rudens, 2008. 117 lpp. ISBN 998492756-3.

¹⁴ **Зіедонис, Імантс.** *Епіфанії.* 3 латиської мови переклала Валентина Силава ; для ілюстрацій використані фотографії Яніса Глейзда. [Rīga] : Латвійська Академічна бібліотека, 2005. 143 с. : ил. ISBN 9984-538-75-3.

¹⁵ *3 латвійського берега : мала антологія латиської поезії у перекладах Юрія Завгороднього.* Львів : Кальварія, 2007. 463, [1] lpp. ISBN 978966663229-9; **Dzilna, Sarmīte.** Maza dzejas antoloģija. *Izglītība un Kultūra*, Nr.9, 2007, 8.marts, 14.lpp. ISSN 1407-4030; **Elsbergs, Jānis.** Grāmata par mūsu bagātību. *Jaunā Gaita — Toronto*, Vol.52, Issue 249, Nr.2, 2007, jūn., 63.–65.lpp. ISSN 0448-9179.

¹⁶ **Dzilna, Sarmīte.** Fotomākslas leģendas Jāņa Gleizda izstāde Ļvovā. *Mūsu Rajons*, Nr.2, 2008, febr., 24.lpp. ISSN 1407-4524; **Dzilna, Sarmīte.** Latvijas Akadēmiskās bibliotēkas pirmie akordi, ieskandinot Latvijas proklamēšanas 90.gadadienu. *Izglītība un Kultūra*, Nr.5, 2008, 7.febr., 10.lpp. ISSN 1407-4030.

¹⁷ **Mazulis, Valdis.** Rīgas sadraudzības pilsētā Kijevā (Ukrainā) atklāj Latvijas Akadēmiskās bibliotēkas izstādi. *Mūsu Rajons*, Nr.2, 2008, febr., 25.lpp. ISSN 1407-4524.

¹⁸ **Dzilna, Sarmīte.** Ivana Franko 150.dzimisšanas dienai veltītā izstāde. *Izglītība un Kultūra*, Nr.36, 2006, 28.sept., 14., 16.lpp. ISSN 1407-4030; **Dzilna, Sarmīte.** Ukrainas sajūtas Rīgā. *Izglītība un Kultūra*, Nr.11, 2007, 22.marts, 8., 21.lpp. ISSN 1407-4030.

¹⁹ Latvija — Ukrainas žurnālistu skatījumā. *Izglītība un Kultūra*, Nr.23, 2008, 12.jūn., 7.lpp. ISSN 1407-4036.

²⁰ Saeima atbalsta deklarāciju "Par 1932. un 1933.gadā PSRS veiktajām represijām pret Ukrainas tautu". *LNAK* [tiešsaiste] : Latviešu Nacionālā Arvienība Kanādā : Latvijas ziņas, 2008.g. 14.marts [skatīts 2008.g. 21.jūl.]. Pieejams: <http://www.lnak.org/lv/viewarticle.php?id=12610>.